

Forbrugerkronen

Hansen, Henning Otte

Publication date:
2014

Document version
Også kaldet Forlagets PDF

Citation for published version (APA):
Hansen, H. O., (2014). *Forbrugerkronen*, 11 s., mar. 31, 2014. IFRO Udredning Nr. 2014/4

IFRO Udredning

Forbrugerkronen

Henning Otte Hansen

IFRO Udredning 2014 / 4

Forbrugerkronen

Forfatter: Henning Otte Hansen

Udarbejdet for NaturErhvervstyrelsen i henhold til aftalen mellem Institut for Fødevare- og Ressourceøkonomi og Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri om myndighedsberedskab.

Institut for Fødevare- og Ressourceøkonomi
Københavns Universitet
Rolighedsvej 25
1958 Frederiksberg
www.ifro.ku.dk

Forbrugerkronen

*Henning Otte Hansen, Institut for Fødevare- og Ressourceøkonomi,
Københavns Universitet*

Introduktion

Landmænd, fødevareindustri, engros- og detailhandel og staten (i form af skatter og afgifter) m.fl. får alle en andel af fødevarernes endelige salgsværdi. Andelene varierer fra produkt til produkt og fra sektor til sektor, og også over tid sker der en udvikling i andelene. Dette er nærmere beskrevet i dette notat.

Hvad er forbrugerkronen?

Forbrugerkronen - eller „the food dollar“ - er de samlede omkostninger, som forbrugerne bruger på fødevarer. Forbrugerkronen opgøres som værdien af fødevarerne i detailledet.

Værdien af fødevarerne i detailledet består af en række omkostninger, som tilføres undervejs i fødevarekæden. Der er omkostninger til råvarer, løn, energi, markedsføring, og der er desuden både afgifter og avancer. Disse omkostninger opstår hele vejen i værdikæden fra landmand til forbruger.

Omkostningerne til landbrugsråvarerne er „landmandens andel af forbrugerkronen“. Man kan opdele, analysere og beskrive forbrugerkronen på flere måder. Man kan fokusere på landmandens andel, på de enkelte sektors bidrag eller på udviklingen over tid.

Data- og metodegrundlag

Forbrugerkronen er dog ikke noget helt entydigt eller præcist begreb, idet beregningsmetoderne kan være forskellige fra undersøgelse til undersøgelse. I nogle tilfælde ser man kun på udvalgte produkter. I andre tilfælde beregner man forbrugerkronen for alle fødevarer, mens man i helt andre tilfælde også inddrager f.eks. drikkevarer. Endeligt er der undersøgelser, hvor food service, udespisning m.m. også indgår.

Især beregningsmetoderne er under forandring.

I det amerikanske landbrugsministerium, USDA har man beregnet forbrugerkronen over en meget lang periode. Man har hidtil baseret beregningerne på prisserier, omregningsfaktorer, årsdata, import- og eksportstatistikker m.m. Efterhånden er man dog kommet frem til, at kvaliteten af disse data - og også adgangen til relevante data - blev dårligere og dårligere. Det blev vurderet, at metoden til at beregne forbrugerkronen var blevet upålidelig, jfr. Canning, P. (2011).

Også de danske analyser af forbrugerkronen, som tidligere blev offentliggjort årligt, er blevet reduceret i omfang. Det skyldes især, at datagrundlaget var blevet for usikkert, og at det dermed ikke var muligt at forklare væsentlige dele af udviklingen. Blandt andet en betydelig import samt reeksport var med til at gøre det empiriske grundlag for usikkert.

USDA er nu gået over til at beregne forbrugerkronen ud fra input-output-data jfr. Canning, P. (2011). Derved justeres tallene, og de nyeste tal er ikke altid sammenlignelige med andre historiske data.

Præsentation af forbrugerkroneandele

Forbrugerkroneandelene kan præsenteres på flere forskellige måder - afhængig af formålet med analysen og afhængig af det datamateriale, som er til rådighed. Man kan opdele, analysere og beskrive forbrugerkronen på flere måder. Man kan fokusere på landmandens andel, på de enkelte sektors bidrag eller på de forskellige omkostningsposter.

Man kan derfor præsentere forbrugerkronen på fire måder:

For det første kan man fokusere på landmandens og forarbejdningssektorens andel af forbrugerkronen. Hermed ser man nærmere på råvareandelens betydning og de første led i værdikæden og deres betydning.

For det andet kan man fokusere på de enkelte sektorer i forarbejdnings- og afsætningsdelen. Her analyserer man hvert enkelt sektors bidrag til og deres andel af den endelige forbrugerpris. Det vil typisk være landbrugssektoren, engrossektoren, forarbejdnings- og forædlingssektoren og detailsektoren. På den måde får man disse fire sektors andel af forbrugerkronen.

For det trede kan man opdele forbrugerkronen på hovedomkostningsposter. Hermed fås et billede af de væsentligste omkostningstyper i forbrugerkronen på tværs af sektorer. På den måde kan man også vurdere den samlede betydning af f.eks. energi- eller lønomkostninger på fødevarepriserne.

For det fjerde kan man se på udviklingen over tid. Det er karakteristisk, andelen af forbrugerkronen falder i takt med et lands økonomiske udvikling

Input-output-tabeller

En input-output tabel indeholder en detaljeret beskrivelse af produktionsstrukturen i samfundet samt af anvendelsen af varer og tjenesteydelser.

Input-output tabellen er en integreret del af nationalregnskabsstatistikken og er konsistent med nationalregnskabs data i såvel det enkelte år som over tiden.

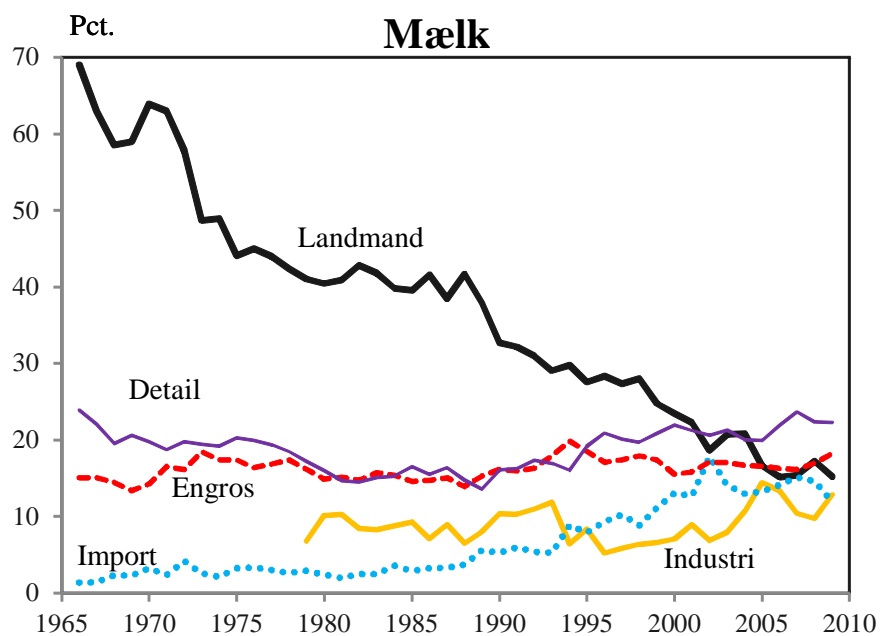
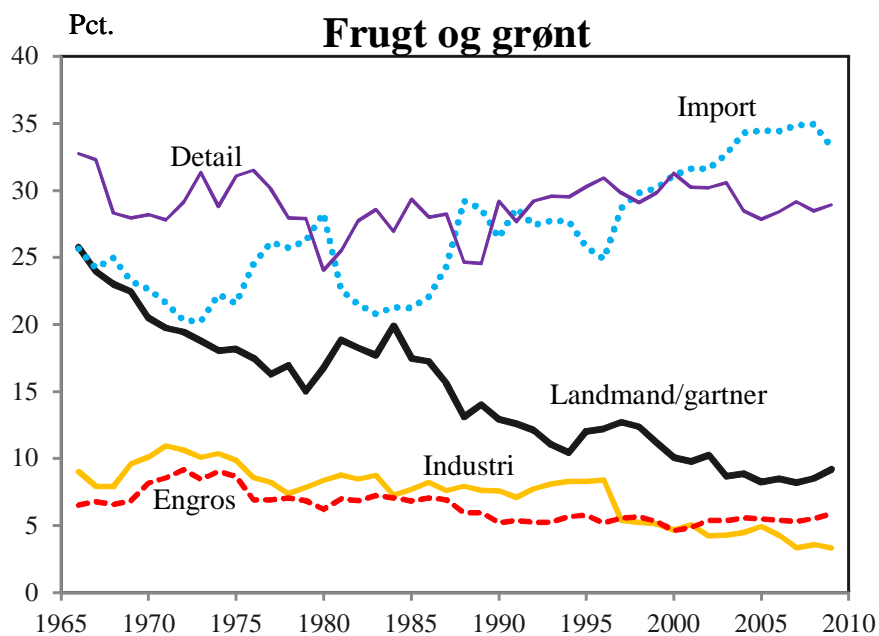
Input-output tabeller er også interessante, fordi de kan bruges som grundlag for en bestemt type af økonomiske modeller kendt som input-output -model.

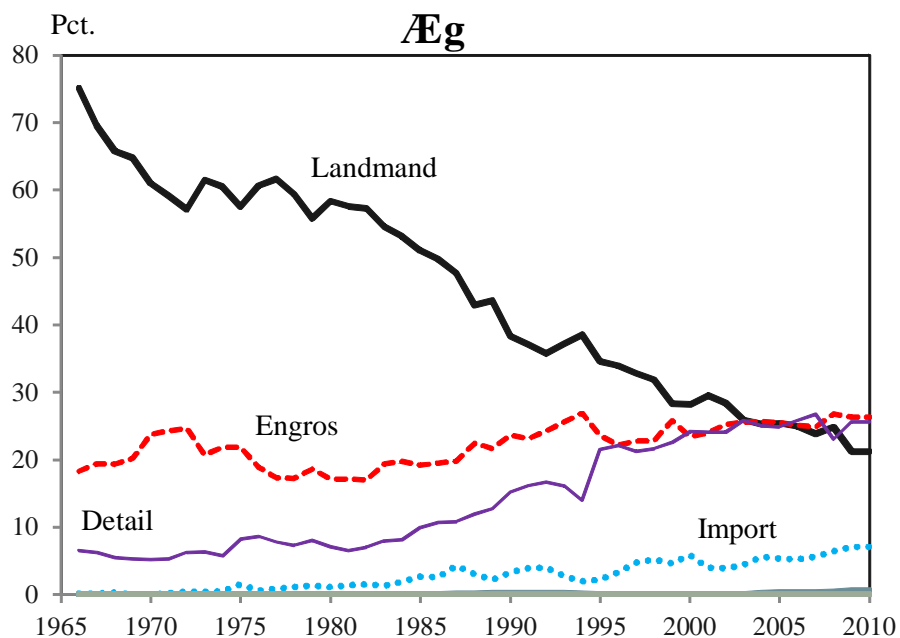
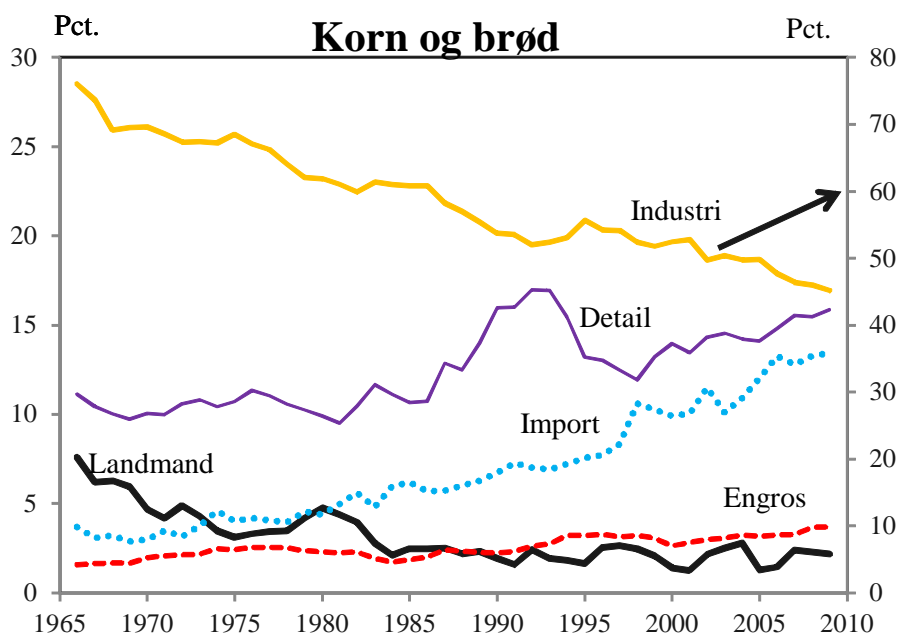
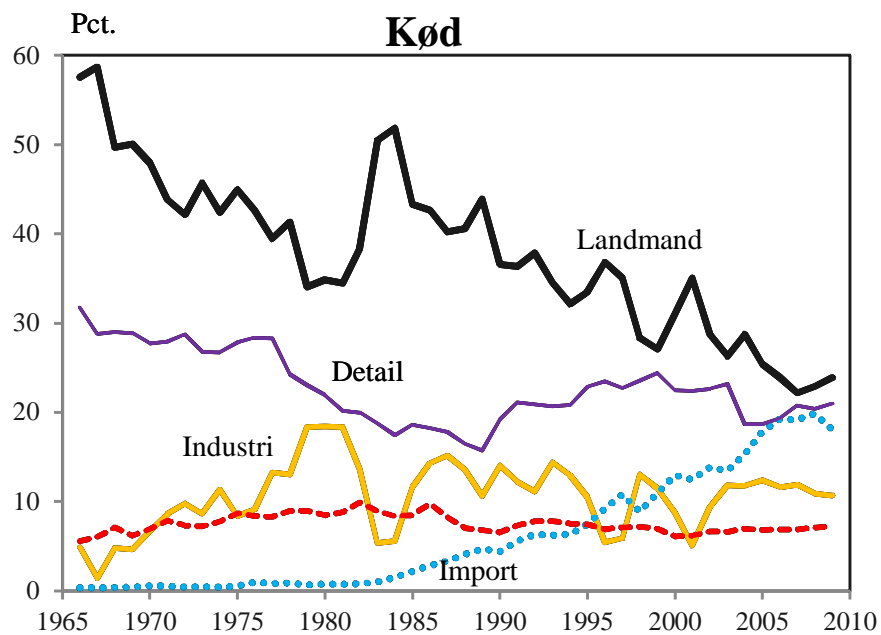
Der er et stigende potentiale ved anvendelse af input-output tabeller.

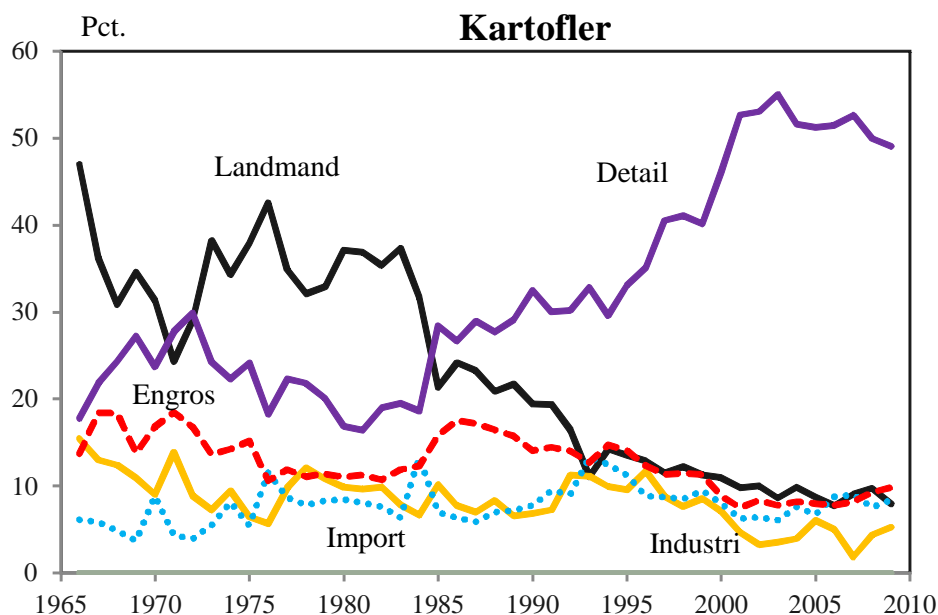
Udviklingen i forbrugerkrone for forskellige varer og forskellige sektorer

I det følgende vises udviklingen i forbrugerkrone for forskellige varer og forskellige sektorer. Af hensyn til overskueligheden vises kun udvalgte forbrugerandele, idet f.eks. moms - som udgør en den samme andel for alle produkter - er udeladt.

Figur 1. Udvikling i forbrugerkrone i Danmark for forskellige sektorer og produkter

Figur 1 viser et relativt entydigt billede af udviklingen i forbrugerkrone:

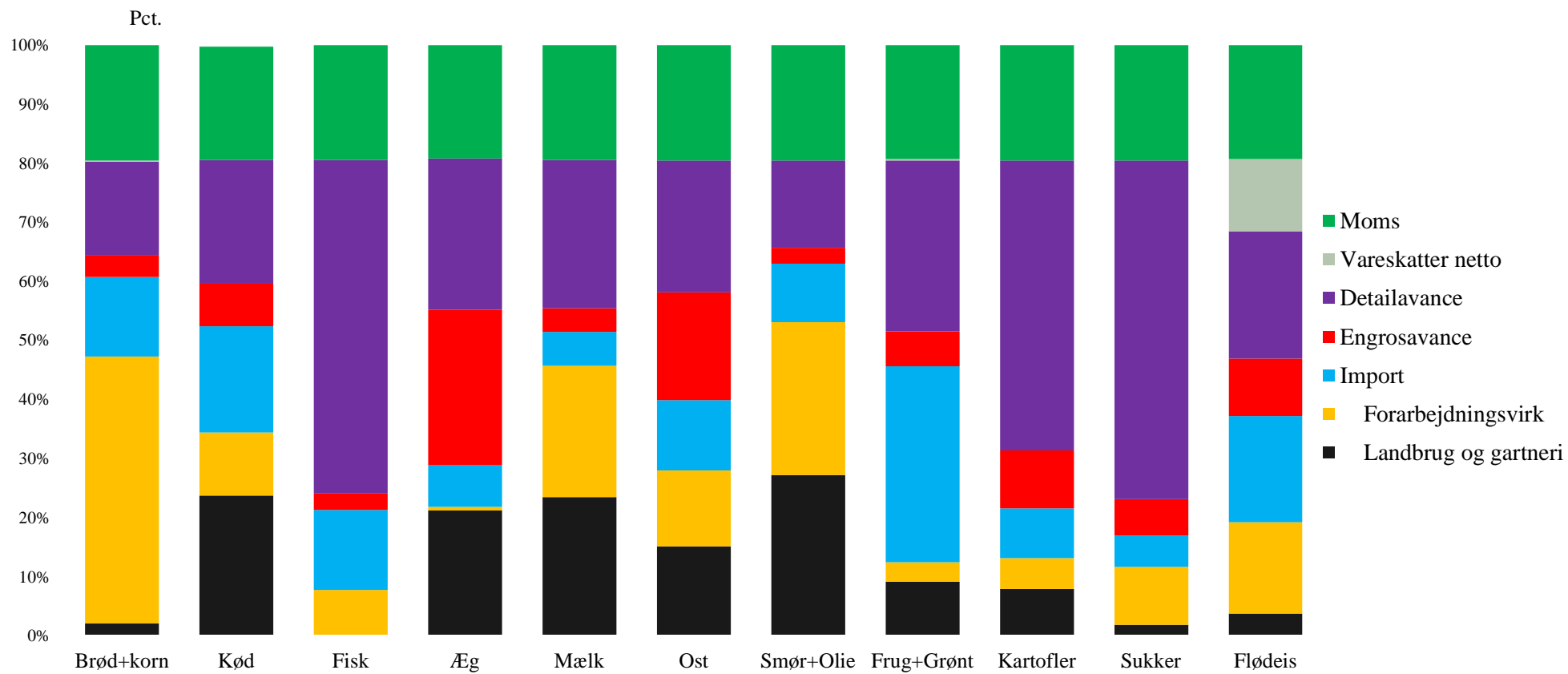
- * Landmandens andel af forbrugerkrone falder vedvarende
- * Detailhandlens andel er generelt stigende
- * Importen er stigende
- * Engroshandlens andel er relativt konstant
- * Industriens andel er relativt konstant eller svagt faldende

Dertil skal tilføjes, at moms samt andre skatter og afgifter har haft en stigende andel af forbrugerkrone gennem hele perioden. Af hensyn til overskueligheden er dette ikke vist i figur 1.

Forbrugerkrone 2009 - fordelt på sektorer

Et øjebliksbillede af forbrugerkronefordeling på alle led i værdikæden for en række væsentlige landbrugs- og fødevarerprodukter fremgår af figur 2.

Figur 2. Forbrugerkrone 2009 - fordelt på sektorer

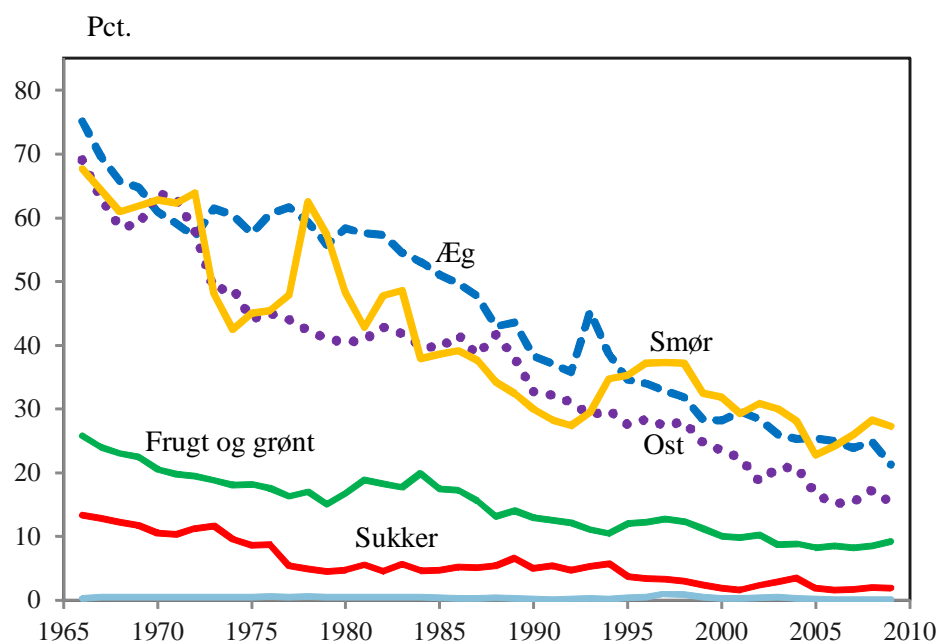
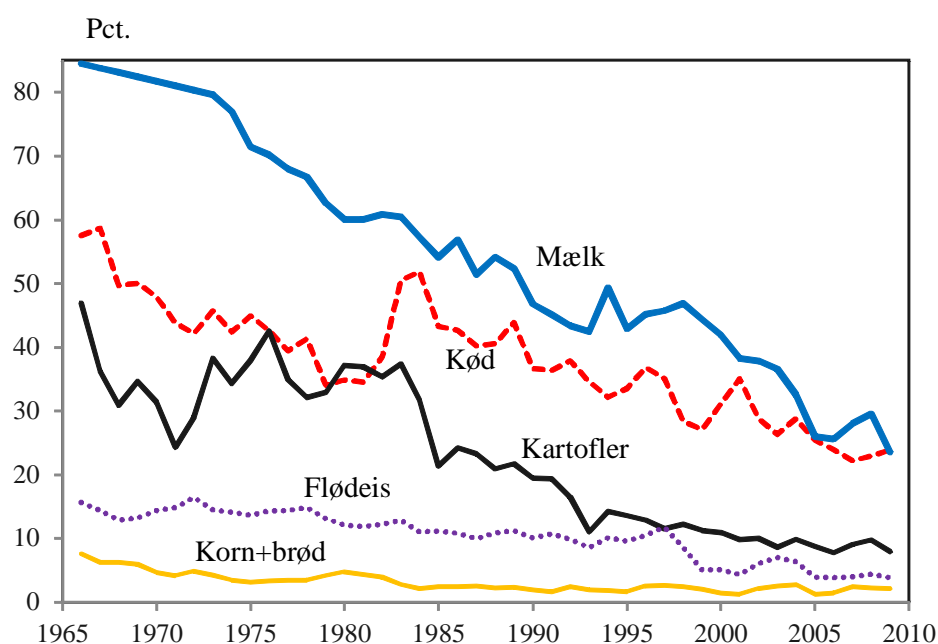

Figur 2 viser, at fordelingen af forbrugerkrønen på sektorer er meget forskelligt fra produkt til produkt. Dette skyldes først og fremmest, at forarbejdningsgraden er meget forskellig, og at prisen på landbrugsråvarerne kan være meget forskellige

Udviklingen i landmandens andel af forbrugerkrønen

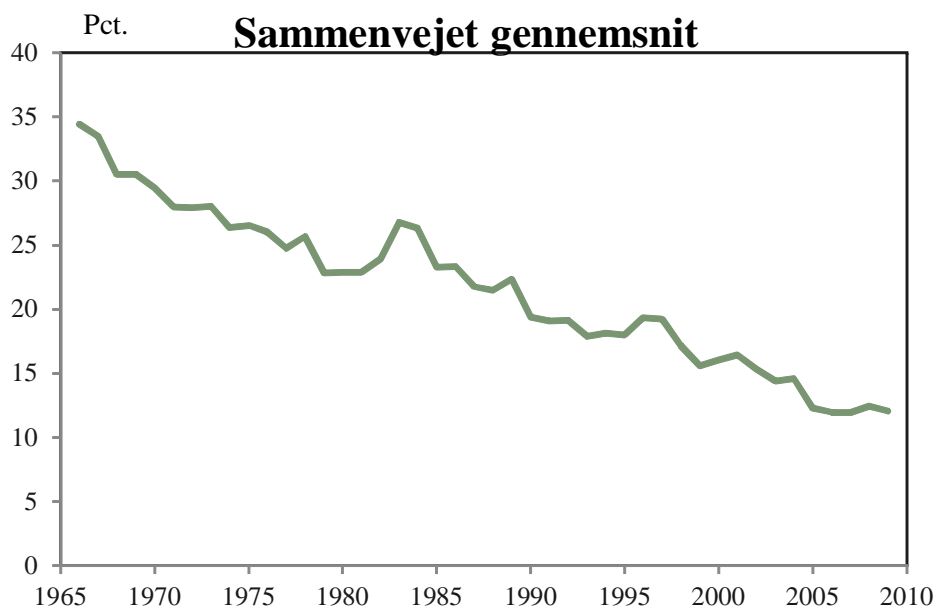
Landmandens andel af forbrugerkrønen - og udviklingen heri - har ofte en særskilt interesse. Som det tydeligt fremgår af figur 3, er der en ensartet og gennemgående tendens i retning af, at landmanden får en faldende andel af forbrugerkrønen

Figur 3. Udviklingen i landmandens andel af forbrugerkrønen, 1966-2009

Landmandens “gennemsnitlige” andel af forbrugerkrone over tid - d.v.s. et sammenvejet gennemsnit af de vigtigste fødevarer i detailhandlen - viser, at landmandens andel af forbrugerkrone er mere end halveret siden midten af 1960’erne, jfr. figur 4.

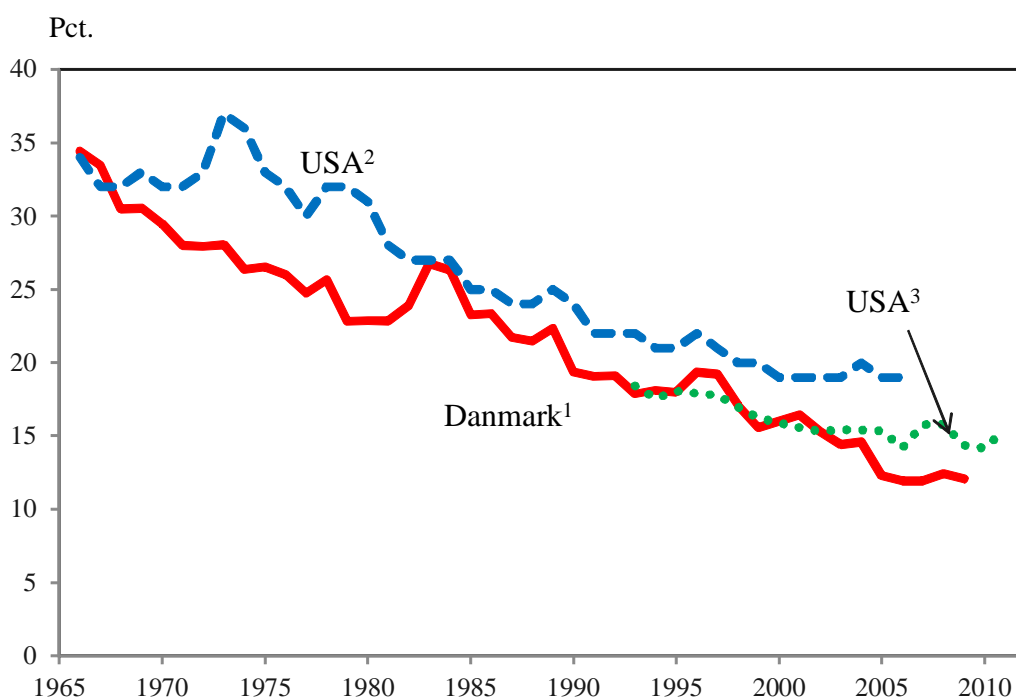
Figur 4. Landmandens andel af forbrugerkrone - sammenvejet gennemsnit

Anm: Gennemsnit af de produkter, som er vist i figur 3. Sammenvejet ud fra detailhandelsomsætningen

Den viste udvikling i figur 4 er relativt forudsigelig, og resultaterne kan sammenlignes med tilsvarende undersøgelser fra USA, jfr. figur 5.

Figur 5. Landmandens andel af forbrugerkrone i Danmark og USA

1) Beregnet ud fra Input-Output-analyser, 1966-2009

2) Beregnet ud fra hidtidige analyser i form af prisserier, korrektionsfaktorer m.m. 1965-2006

3) Beregnet ud fra Input-Output-analyser, 1993-2011

Kilder: USDA (2012+2014), samt beregninger på grundlag af Danmarks Statistiks Input-Output-tabeller

Niveau-forskelle mellem Danmark og USA kan til dels forklares med forskelle i skatter og afgifter (herunder moms) samt forskelle i de produktgrupper, som indgår i analysen.

Tolkning af forbrugerkronen

Forbrugerkronen - og herunder især landmandens andel af forbrugerkronen - diskuteres tit. Mange har den opfattelse, at det er negativt for landmændene, at deres andel af forbrugerkronen falder. Fra politisk side tolkes det ofte som et tegn på, at landmanden „bliver snydt“, og at de efterfølgende led i værdikæden uberettiget tager en for stor del af.

Undersøgelser viser dog, at der ikke er nogen tidsmæssig sammenhæng mellem landmandens andel af forbrugerkronen og landmændenes indtjening. Landmandens andel af forbrugerkronen har dermed ingen betydning for landbrugets generelle økonomiske situation (Brester, G. W. et al, 2009).

Dertil kommer, at moms og forskellige afgifter i tidens løb også har haft en ikke uvæsentlig indflydelse på landmandens andel af forbrugerkronen

Opgørelser over forbrugerkronen kan derfor ikke uden videre bruges til at vise avancerne i værdikæden, fordele og ulemper ved en stor andel af forbrugerkronen m.m.

Den negative udvikling i landbrugets bytteforhold og den faldende realpris på landbrugs- og fødevarer - et fænomen, som er generelt forekommende i de fleste landes landbrug - påvirker ikke bare udviklingen i forbrugerkronen, men også landbrugets produktivitets- og strukturudvikling. Den negative prisudvikling er både en konsekvens af og en årsag til produktivitetsudviklingen: Stigende produktivitet i landbruget medfører stigende udbud og lavere enhedsomkostninger, og det vil medføre et prisfald. Dette prisfald vil øge behovet for yderligere produktivitetsstigning, strukturudvikling og omkostningsreduktion. Dermed er vi inde i landbrugets trædemølle, som vedvarende presser landbruget til effektivisering, rationalisering, udnyttelse af stordriftsfordele m.m.

Resultatet bliver bl.a., at forbrugerpriserne på fødevarer har et realprisfald, hvilket også bidrager til landmændenes faldende andel af forbrugerkronen.

Kilder

Brester, Gary W., Marsh, John M. and Atwood, Joseph A. (2009): Evaluating the Farmer's-Share-of-the-Retail-Dollar Statistic.

Journal of Agricultural and Resource Economics. Volume 34, Number 2, August 2009

<http://ageconsearch.umn.edu/handle/54543>

Canning, Patrick (2011): A Revised and Expanded Food Dollar Series. A Better Understanding of Our Food Costs

USDA. Economic Research Service. Economic Research Report Number 114 February 2011

<http://www.ers.usda.gov/media/131100/err114.pdf>

Congressional Research Service (2009): Farm-to-Food Price Dynamics. Randy Schnepf

<http://www.nationalaglawcenter.org/assets/crs/R40621.pdf>

Gardner, Bruce L. (1975): "The Farm-Retail Price Spread in a Competitive Food Industry," *American Journal of Agricultural Economics* 57(3):399-409.

Hansen, Henning Otte (2012): Forbrugerkronen og landbruget. I: Tidsskrift for Landøkonomi. No 3/2012. 198. årgang. pp. 213-224